

**Образложение за зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија на 1,25%**

**(„Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 212/23)**

Врз основа на редовната квартална оцена на системските ризици, кој ги вклучува податоците за вториот квартал од 2023 година, вклучително и најновите показатели, Народната банка донесе одлука за **зголемување на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија за 0,25 процентни поени, од претходно утврдените 1% на 1,25%, со почеток на примена од 1 ноември 2024 година, додека за октомври 2024 година се утврдува стапка во висина од 1%, која е непроменета во споредба со стапката утврдена за третиот квартал од 2024 година.** Стапките на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките кон клиенти од други земји ќе се применуваат во согласност со висината на стапката којашто е утврдена од надлежниот орган на другата земја. **Банките се должни да ги вклучат овие стапки во пресметките за утврдувањето на вкупната стапка (или т.н. специфична стапка) на противцикличниот заштитен слој на капиталот за четвртиот квартал од 2024 година.** Инаку, во согласност со претходните одлуки на Советот на Народната банка, од 1 август 2023 година до 31 декември 2023 година, во пресметките за утврдувањето на специфичната стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот, стапката на противцикличниот заштитен слој за изложеностите кон клиенти од Република Северна Македонија изнесува 0,5%, од 1 јануари 2024 година до 30 јуни 2024 година оваа стапка изнесува 0,75%, а од 1 јули до 30 септември стапката изнесува 1%.

**Одлуката за зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложеностите на банките во Република Северна Македонија се заснова врз оцените за натамошно присуство на цикличните системски ризици и продолжениот период на неизвесност од нивно остварување.** Во услови на здрав и стабилен банкарски систем со зголемена профитабилност и соодветно ниво на ликвидност, кога ризиците сè уште немаат одраз врз билансите на домашните банки, **зголемената стапка на противцикличен заштитен слој на капиталот има за цел да делува превентивно кон дополнително јакнење на отпорноста на банките и на финансиската стабилност.** Зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот е во согласност и со мерките што се преземаат во поголем број земји во Европската Унија, со кои се бара повисока адекватност на капиталот на банките како заштита од можните ризици од окружувањето.

**Зголемувањето на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот се темели врз дополнителни податоци за системскиот ризик, особено оние коишто се однесуваат на макроекономските движења и на пазарот на недвижности коишто можат индиректно да ја поттикнат цикличната природа на кредитниот ризик.** Оттука, особено е нагласено влијанието на сè уште високите стапки на промена на општото ниво на цените, како и високите стапки на цените на недвижностите во услови на натамошен солиден раст на станбените кредити. Постојаниот двоцифрен раст на

општото ниво на цените на годишна основа (11,2% во вториот квартал од 2023 година) предизвика затегање на финансиските услови преку зголемување на каматните стапки и заострување на кредитните услови, што претставува значаен чинител на ризик за кредитоспособноста на клиентите на банките, и покрај забавувањето на растот. Годишната стапка на раст на цените на недвижностите подолг период е двоцифрена и иако бележи извесно забавување, се одржува на високо рамниште (12,9% во вториот квартал од 2023 година, 18,8% во првиот квартал од 2023 година и 20,1% во четвртиот квартал на 2022 година). Забавениот раст на цените на становите доаѓа по растот од 21,2%, што беше остварен во третиот квартал на 2022 година и којшто е историски највисок годишен раст по глобалната економска и финансиска криза. Растот на цените на становите и натаму е висок, што упатува на потребата од внимателно следење на трендовите и во следниот период. Оттука, сè уште е рано да се оцени природата на овие поместувања. И станбените кредити, и покрај забавувањето, и натаму растат со двоцифрени стапки (10,7% на 30.6.2023 година, 11,4% на 31.3.2023 година и 12,8% на 31.12.2022 година). Портфолиото на станбени кредити е со највисок квалитет и засега нема знаци за остварување на кредитниот ризик, но неизвесните макроекономски услови ги нагласуваат ризиците за следниот период и упатуваат на потребата од поголема внимателност од страна на банките и претпазливост во спроведувањето на макропрудентните мерки заради натамошно јакнење на отпорноста на банките.

**Банкарскиот систем е здрав и стабилен во услови на ниска и стабилна стапка на нефункционални кредити, зголемена профитабилност и солвентност, како и одржување соодветно ниво на ликвидност, што е потврдено и со наодите од редовните стрес-тестови за, главно, висока отпорност на домашните банки на можни шокови.** Во вториот квартал од 2023 година, стапката на адекватност на капиталот порасна на 18,2%, а кредитното портфолио е со добар квалитет, така што стапката на нефункционални кредити е на ниско ниво и изнесува 2,9%. Профитабилноста на банкарскиот систем значително се подобри, при значителен раст на добивката која што во услови на раст на каматните стапки и каматносноста актива се должи главно на зголемените нето-каматни приходи. Забрзаниот раст на добивката имаше позитивно влијание врз основните показатели за профитабилноста и оперативната ефикасност на банкарскиот систем, кои се значително подобри од нивниот долгорочен просек. Оттука, одржувањето на повисоката стапка на противцикличниот заштитен слој на капиталот не би претставувало товар за ниту една од банките, особено што во согласност со регулативата, со примената на зголемената стапка ќе се започне по 12 месеци од нејзиното усвојување, што им остава доволно простор на банките соодветно да ги планираат своите капитални позиции.

Народната банка ќе продолжи со внимателно следење на системските ризици и ќе ја преоценува висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот на редовна квартална основа. Притоа, во случај на значително остварување на ризиците во билансите на банките, имајќи ја предвид природата на противцикличниот заштитен слој на капиталот и насоките на релевантните европски институции, Народната банка може да ја оцени и потребата од негово делумно или целосно ослободување како поддршка на работењето на банките при евентуални неповолни сценарија.